

POSTANOWIENIE

Dnia 7 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Korzeniowski

w sprawie z odwołania K. W.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Zabrzu
z udziałem zainteresowanej Z. D.
o podział renty rodzinnej,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 7 listopada 2023 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonej od wyroku Sądu Apelacyjnego w Katowicach
z dnia 28 marca 2022 r., sygn. akt III AUa 1700/21,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2. zasądza od skarżącej K. W. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń
Społecznych Oddział w Zabrzu 240 zł tytułem zwrotu kosztów
zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 28 marca 2022 r., Sąd Apelacyjny w Katowicach oddalił apelację K. W. od wyroku Sądu Okręgowego w Gliwicach z 29 czerwca 2021 r.

Sąd Okręgowy ustalił, że T. D. był uprawniony do emerytury od dnia 2 sierpnia 2003 r. Wyrokiem z 31 października 2007 r. (sygn. akt I RC [...]) Sąd Okręgowy w Gliwicach rozwiązał przez rozwód małżeństwo jego i zainteresowanej Z. D. z winy T. D. i następnie wyrokiem z 11 kwietnia 2008 r. (sygn. akt III RC 677/07) Sąd Rejonowy w Tarnowskich Górach zobowiązał T. D. do płacenia na rzecz zainteresowanej Z. D. podwyższonych alimentów, po 800 zł miesięcznie.

9 czerwca 2010 r. T. D. i ubezpieczona K. W. zawarli małżeństwo. 19 lutego 2021 r. ubezpieczony T. D. zmarł.

Dwiema decyzjami z 19 marca 2021 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w Zabrzu przyznał ubezpieczonej K. W. i zainteresowanej Z. D. prawo do renty rodzinnej po zmarłym T. D., poczynając od 19 lutego 2021 r. Renta rodzinna podlegała podziałowi na dwie równe części. Uprawnione otrzymały rentę rodzinną w wysokości po 2.251,84 zł.

Ubezpieczona K. W. wniosła odwołanie od decyzji z 19 marca 2021 r., domagając się jej uchylenia. Według odwołującej konieczne jest ustalenie obecnej sytuacji życiowej i materialnej, gdyż skutek renty rodzinnej doszło do znacznego polepszenia sytuacji życiowej zainteresowanej Z. D..

Sąd Okręgowy przytaczając przepisy art. 70 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2021 r., poz. 291 ze zm. - dalej jako ustawa emerytalna) i art. 60 § 2 k.r.o., stwierdził, że na T. D. spoczywał rozszerzony i nie mający ograniczenia czasowego obowiązek alimentacyjny wobec Z. D.. Prawo do alimentacji ustało w związku ze zgonem T. D.. Skoro zatem zainteresowana spełnia przesłanki z art. 70 ust. 1 pkt 1 i ust. 3 ustawy emerytalnej, to posiada prawo do renty rodzinnej po zmarłym byłym małżonku. Na mocy art. 74 ust. 2 ustawy emerytalnej renta rodzinna podlega podziałowi na równe części między odwołującą i zainteresowaną.

Sąd Apelacyjny zaznaczył, że renta rodzinna jest świadczeniem przyznawanym w związku z utratą żywiciela. W tym wypadku, innej osoby dotyka ryzyko ubezpieczeniowe, a inny podmiot uprawniony jest w sytuacji chronionej. Uprawnienie do renty rodzinnej nie jest obwarowane uiszczaniem dodatkowych składek przez ubezpieczonego, czy też członka rodziny (małżonka). Uprawnienie to realizuje się w sytuacji wystąpienia zdarzenia jakim jest śmierć żywiciela. W przypadku rozwiedzionego małżonka, źródłem uprawnienia do uzyskania renty rodzinnej jest istniejący uprzednio związek małżeński. Powody przyznania przez ustawodawcę renty rodzinnej małżonkom rozwiedzionym, którzy spełniają wymagania wskazane w art. 70 ust. 3 ustawy FUS, mogą zatem różnić się od powodów przyznania tego świadczenia członkom rodziny zmarłego.

Powyższy wyrok został zaskarżony przez K. W. w całości. We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania wskazano, że „w ocenie ubezpieczonej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, gdyż wbrew dyspozycji art. 378 § 1. k.p.c. Sąd drugiej instancji nie rozpoznał sprawy w granicach apelacji, a to na skutek nierozważenia zarzutu naruszenia prawa materialnego, albowiem przedmiotem jego analizy Sądu drugiej instancji była zgodność z Konstytucją art. 74 ust. 2 ustawy 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w odniesieniu do art. 67 ust 1 w zw. z art 32 ust. 1 Konstytucji RP, a nie jak podniesiono w zarzucie art. 64 ust. 2 Konstytucji RP, gdyż zastrzeżeń nie budzi fakt podlegania ubezpieczonej i uczestniczki postępowania ochronie konstytucyjnej w zakresie prawa do zabezpieczenia społecznego - renty rodzinnej, a - jak podniesiono w zarzucie - prawo ubezpieczonej do ochrony wcześniej uzyskanych świadczeń o charakterze materialnym. (...). O oczywistości zasadności skargi kasacyjnej świadczy w ocenie ubezpieczonej fakt, iż obowiązkiem Sądu Odwoławczego jest rozpoznanie środka zaskarżenia, w tym przypadku apelacji, zaś nie ulega wątpliwości, że elementem apelacji są także zarzuty - dopiero ich rozpoznanie, tj. pełne odniesienie się do ich treści, obejmujące rozważenie ich istoty, stanowi zagwarantowany ustawą instrument służący stronom postępowania do wykazania zasadności swojego roszczenia, bądź też nieprawidłowości orzeczenia Sądu pierwszej instancji. Dopiero ich merytoryczna analiza może przemawiać za pełnym rozpoznaniem apelacji, a tym samym zrealizowaniem zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego. Wskazać należy, że utrzymanie w obrocie prawnym orzeczenia dotkniętego rażącym naruszeniem przepisów postępowania pozostaje w sprzeczności z dobrem wymiaru sprawiedliwości oraz jego społecznym postrzeganiem”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną, organ rentowy wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, oraz zasądzenie od odwołującej się na rzecz organu rentowego zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego, w tym kosztów zastępstwa radcowskiego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie przedstawia zasadnej podstawy przedsądu i dlatego nie został uwzględniony.

Skarżąca nie wykazuje, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona – art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Skarżąca poprzestaje na zarzucie naruszenia prawa procesowego, co nie jest wystarczające do stwierdzenia oczywistej zasadności skargi kasacyjnej. Rzecz w tym, iż przedmiotem sprawy było uprawnienie skarżącej do wyższej renty rodzinnej, zaś o tym decyduje prawo materialne, a w tym przypadku spór dotyczył wykładni i zastosowania art. 74 ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z FUS.

Zaznaczyć należy, że skoro o wyniku sprawy decyduje prawo materialne, to podstawowym warunkiem powodzenia skargi w sprawie na etapie przedsądu, jest wskazanie i wykazanie naruszenia prawa materialnego. Taki jest ustawowy model zarzutów podstaw kasacyjnych, czyli w przypadku materialnego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji, w podstawie kasacyjnej należy wskazać i wykazać naruszenie prawa materialnego – art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c. W przedmiotowej skardze kasacyjnej brak jest zarzutów materialnej podstawy kasacyjnej, która w tym miejscu odwołuje się jedynie do zarzutu procesowego – art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.

Wykraczać to może ponad potrzebę argumentacji, gdyż zarzuty podstaw kasacyjnych – art. 398³ § 1 k.p.c. nie podlegają rozpoznaniu na etapie przedsądu, z uwagi na to, że stanowią odrębną część skargi kasacyjnej i podlegają rozpoznaniu dopiero po przyjęciu skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Niemniej konstrukcja zarzutu podstawy kasacyjnej nie jest bez znaczenia w ocenie zgłoszonej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. Skoro miarą oceny podstaw kasacyjnych są zarzuty naruszenia prawa materialnego i procesowego (art. 398³ § 1 pkt 1 i 2 k.p.c.), to miara ta jest tym bardziej aktualna w odniesieniu do szczególnej podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c., która jako jedyna podstawa przedsądu ma na uwadze indywidualny interes strony w przyjęciu jej skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Z tej perspektywy zasadniczy mankamenty wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania również wynika z poprzestania na zarzucie naruszenia przepisu prawa procesowego, czyli art. 378 § 1 k.p.c. Ma to znaczenie, gdyż

punktem odniesienia w ocenie zgłoszonego zarzutu naruszenia przepisu prawa procesowego jest przepis prawa materialnego, albowiem to prawo materialne decyduje o wyniku sprawy. Tak wynika wszak z modelu zarzutu procesowego podstawy kasacyjnej – art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c. Nie każde bowiem naruszenie przepisu procesowego decyduje o uwzględnieniu skargi kasacyjnej, gdyż znaczenie ma dopiero uchybienie, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy. Potwierdza to, że o wyniku sprawy decyduje treść i stosowanie prawa materialnego.

Zarzut wniosku, iż *„Sąd II instancji nie rozpoznał sprawy w granicach apelacji, a to na skutek nierozważenia zarzutu naruszenia prawa materialnego, albowiem przedmiotem jego analizy Sądu II instancji była zgodność z Konstytucją art. 74 ust. 2 ustawy 17 grudnia 1998 roku”* nie jest zarzutem naruszenia prawa materialnego skargi kasacyjnej, gdyż taki zarzut nie istnieje w skardze (art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.) i nie istnieje również we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, bowiem we wniosku stanowi część zarzutu procesowego, czyli naruszenia przez Sąd drugiej instancji art. 378 § 1 k.p.c.

Podkreśla się to, gdyż wobec braku zarzutu naruszenia przepisu prawa materialnego we wniosku, na etapie przedsądu nie ocenia się naruszenia przepisu art. 74 ust. 2 ustawy w odniesieniu do przepisów Konstytucji RP. Przenosi się to na ocenę zarzutu zawartego we wniosku, tj. naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. Nie jest on zasadny, gdyż Sąd Apelacyjny rozpoznał zarzut apelacji dotyczący naruszenia art. 74 ust. 2 ustawy emerytalnej polegający na jego błędnym zastosowaniu i w konsekwencji uznaniu, że w świetle tego przepisu, odwołującej i uczestniczące przysługuje prawo do renty rodzinnej po zmarłym w częściach równych. Podczas gdy przepis ten, jako wyłączający możliwość ważenia interesów osób uprawnionych do renty rodzinnej w skonkretyzowanych stanach faktycznych, a w konsekwencji ochrony ich praw majątkowych, pozostaje zgodny z art. 67 ust. 1 w zw. z art. 32 ust. Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej – uzasadnienie zaskarżonego wyroku *in fine*.

Sąd Najwyższy nie ocenia zasadności tego rozstrzygnięcia, gdyż wniosek nie wykazuje naruszenia prawa materialnego. Zarzut oparty na wniosku dotyczy tylko naruszenia art. 378 § 1 k.p.c. i nie jest zasadny, albowiem Sąd Apelacyjny rozpoznał zarzut apelacji. Jako że skargę kasacyjną rozpoznaje się tylko w

granicach zarzutów jej podstaw (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), to reguła ta ma zastosowanie również w odniesieniu do zarzutów podstawy przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c.

Konkludując należy podkreślić, że zarzut podstawy przedsądu ogranicza się tylko do zarzutu procesowego (art. 378 § 1 k.p.c.), który nie jest wystarczający do uwzględnienia wniosku, gdyż Sąd Apelacyjny rozpoznał zarzut apelacji. Ocena stanowiska Sądu Apelacyjnego w tym zakresie nie podlega kontroli, gdyż wniosek nie zarzuca naruszenia prawa materialnego, podobnie jak podstawa kasacyjna skargi. Sąd Najwyższy nie jest kolejną, powszechną instancją i nie rozpoznaje sprawy tak jak Sąd powszechny.

Sąd Apelacyjny nie był zobligowany do wystąpienia z pytaniem prawnym do Trybunału Konstytucyjnego (art. 193 Konstytucji RP), gdy nie miał wątpliwości co do zgodności regulacji z art. 74 ust. 2 ustawy emerytalnej z ustawą zasadniczą.

Z tych motywów orzeczono jak w sentencji (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

O kosztach orzeczono na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ k.p.c. oraz § 9 ust. 2 i § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

[SOP]

(r.g.)